

มติชนรายวัน
พ.ศ. 18 พ.ย. 53

“เงินจริง” กับ “เงินแสร้ง”

วรากรณ์ สามโกเศศ
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

คำกล่าว “เงินทองของมายา” ของ ม.จ.สิทธิพร กฤดากร เป็นจริงทุกยุคสมัย ความสับสนในเรื่องมายาของเงินเป็นสาเหตุของความล้มเหลวในการจัดการการเงิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับครอบครัว ความเข้าใจความมายาของเงินในแง่มุมของความแตกต่างระหว่าง “เงินจริง” (Real Money) กับ “เงินแสร้ง” (Pretend Money) อาจช่วยทำให้คุณภาพชีวิตของบุคคลและครอบครัวดีขึ้น

สองเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งในชีวิตของมนุษย์แต่ไม่มีการเรียนการสอนกันในหลักสูตรที่เป็นทางการไม่ว่าที่ใดในโลก นั่นก็คือเรื่องการเลี้ยงดูอบรมสั่งสอนลูก และการจัดการการเงินในระดับบุคคลและครอบครัว มนุษย์ต้องลองผิดลองถูกและจ่ายด้วยราคาที่แสนแพงคือน้ำตาและความไม่มั่นคงทางการเงิน

มนุษย์มักมีความสับสนระหว่าง “เงินจริง” กับสิ่งที่ผู้เขียนขอเรียกว่า “เงินแสร้ง” อยู่เสมอ จนทำให้ตัดสินใจผิดพลาด บางครั้งหัวเราะมีความสุขโดยหารู้ไม่ว่ากำลังนั่งทับระเบิดเวลา

“เงินจริง” คือเงินที่ได้มาอยู่ในมือแล้ว ส่วนใหญ่คือรายได้ที่มาจากการทำงาน บางส่วนอาจได้มาจากมีผู้ให้

“เงินแสร้ง” คือเงินที่ถูกจินตนาการขึ้นมาว่าเป็นเงินจริง หรือเข้าใจผิดว่าเป็น “เงินจริง” ซึ่งได้แก่เงินกู้ ทรัพย์สินมรดก เงินจากการถูกหวยหรือล็อตเตอรี่ กำไรจากการซื้อหุ้น มูลค่าทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้น เงินชดเชย เงินจากกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ เงินจาก “ตามน้ำ” หรือ “ทวนน้ำ” (ซึ่งปลายทางคือประตูคุกไม่ใช่ประตูน้ำ) ฯลฯ

สำหรับเงินกูนั่นคนจำนวนไม่น้อยจะขอกู้ทันทีที่มีโอกาสโดยถือว่าเป็นคนโชคดีที่จะได้เงินมาใช้ มักลืมไปว่าแท้จริงแล้วก็คือการเอารายได้ของตนในอนาคตมาใช้ไปก่อนโดยต้องจ่ายคืนทั้งหมดในที่สุดบวกดอกเบี้ยอีกก้อนใหญ่

เงินกู้ยืมไม่ใช่อ่างอิงตรงที่ว่าต้องใช้คืน รายได้ส่วนหนึ่งในแต่ละเดือนต้องถูกหักใช้คืนข้ามเวลา การกู้เงินทุกครั้งทำให้เกิดภาระทางการเงินเพิ่มขึ้น หากเกิดเจ็บป่วยหรือร่างกายไม่แข็งแรงอำนาจในการหารายได้ก็จะลดถอยลงไปจนเกิดเป็นปัญหาในการชำระหนี้ของแต่ละเดือน

บ้านหรือที่ดิน หรืออสังหาริมทรัพย์อย่างอื่นที่ผ่อนชำระหนี้ แท้จริงแล้วตนเองยังมีได้เป็นเจ้าของโดยสมบูรณ์ ชื่อในโฉนดหรือเอกสารความเป็นเจ้าของอยู่ในชื่อของสถาบันการเงิน ความปลื้มปิติในการได้เป็นเจ้าของร้อยละเปอร์เซ็นต์จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อได้ผ่อนชำระครบถ้วน โดยได้เดินทางผ่านระยะทางอันยาวไกลนั้นอย่างงดงามแล้วเท่านั้น

เมื่อเป็นดังนี้เงินกู้หรือหนี้ที่เกิดจากการรูดบัตรเครดิตจึงเป็น “เงินแสรัง” มิใช่ “เงินจริง” ใครที่ทุ่มลงไหลได้ปลื้มกับเงินกู้หรือวงเงินเครดิตกำลังสับสนระหว่างเงินสองชนิดนี้ และมีโอกาสที่น้ำตาจะเซ็ดหัวเข้าสูงเพราะระยะทางผ่อนชำระอสังหาริมทรัพย์นั้นยาวไกลมาก และดอกเบียจากบัตรเครดิตนั้นก็สูงยิ่ง

ผู้ที่คาดหวังว่าจะได้รับมรดกนั้นคล้ายกับผู้มีรายได้ประจำที่คาดหวังว่าจะได้รับเงินเดือนปลายเดือนเพราะเกี่ยวข้องกับ “เงินแสรัง” ซึ่งเป็นเงินที่ยังมิได้อยู่ในมือ คนเหล่านี้มักไม่กลัวการเป็นหนี้เพราะมั่นใจว่าจะได้รับเงินในอนาคต อย่างไรก็ตามก็ตีกรณีที่เจ้ามรดกเปลี่ยนใจไม่ยกมรดกให้หรือเจ้ามรดกตายยากเย็นนั้นมิใช่ไม่เคยเกิดขึ้น และการถูกให้ออกจากงานจนไม่มีรายได้คอยอยู่ที่ปลายเดือนนั้นมีใช่เรื่องใหม่

เช่นเดียวกับการเพื่อฝันว่าจะถูกล็อตเตอรี่รางวัลใหญ่ (คนถูกรางวัลใหญ่มีรูปปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์ แต่คน “ถูกกิน” อีก 99.9999 เปอร์เซ็นต์ ไม่เคยมีข่าว) ได้เงินกำไรขนาดยักษ์จากการเล่นหุ้น มูลค่าบ้านและที่ดินที่มีนั้นเพิ่มสูงขึ้น ได้รับเงินชดเชยไม่ว่าจากอะไรอย่างจุใจ ได้เงินจากกองทุนสำรองเลี้ยงชีพก้อนใหญ่เพราะได้รับตอนตลาดหุ้นร้อนแรง ได้เงินจาก “ตามน้ำ” หรือ “ทวนน้ำ” ฯลฯ ทั้งหมดนี้คือการคาดหวังเงินที่จะได้รับในอนาคต ซึ่งเป็น “เงินแสรัง” ทั้งสิ้นทั้งปวง

ความไม่แน่นอนของ “เงินแสรัง” นั้นมีสูงเพราะยังมีเงินที่อยู่ในมือเรียบร้อยแล้ว ทุกสิ่งมีความเสี่ยงที่จะผันแปรทั้งสิ้น คนเขลา คนเพื่อฝันและคนสับสนเท่านั้นที่เข้าใจว่าไม่มี ความแตกต่างระหว่าง “เงินแสรัง” และ “เงินจริง”

การแยกไม่ออกระหว่างเงินสองชนิดนี้จะทำให้เป็นคนประมาท ไม่ระมัดระวัง มักใช้เงินเกินกว่าที่ควรเพราะเข้าใจว่า “เงินสร้าง” คือเงินที่อยู่กระเป๋าแล้ว

การจัดการการเงินนั้นเป็นเรื่องยากเพราะเกี่ยวพันกับเรื่องของคนปรารถนาตาม วิสัยบุุชชน การคาดคะเนอำนาจในการหาเงิน ความสมดุลระหว่างภาระการเงินอันเกิดจาก กู้ยืม (การกู้ยืมมิใช่บาปหรือเรื่องเลวทราม ประเด็นอยู่ที่ว่ากู้เอาไปทำอะไร และมีปัญหาใช้ คืนหรือไม่) และรายได้ในแต่ละช่วงเวลา ความไม่เข้าใจข้อแตกต่างระหว่าง “เงินจริง” และ “เงินสร้าง” จะยิ่งทำให้การจัดการการเงินเป็นไปอย่างยากเย็นยิ่งขึ้น

“เงินสร้าง” ในรูปแบบแฝงลักษณะหนึ่งเป็นสิ่งที่พึงระวังนั่นก็คือการประกัน สุขภาพและการประกันภัยรถยนต์แบบครอบคลุมทุกอย่าง เมื่อบุคคลหนึ่งเจ็บป่วยแล้วไม่ต้อง จ่ายเงินก็เปรียบเสมือนกับได้เงินจากผู้อื่นมาจ่ายเป็นค่ารักษาพยาบาลให้ ซึ่งก็คือการได้รับ “เงินสร้าง” นั่นเอง อันตรายก็คือมักจะไม่ดูแลสุขภาพตนเองเท่ากับกรณีที่ไม่มีคนจ่ายเงินให้

สำหรับการประกันภัยรถยนต์ เมื่อมีอุบัติเหตุเกิดขึ้น เจ้าของรถก็ไม่ต้อง จ่ายเงินค่าเสียหายเลยเพราะบริษัทประกันจ่ายเงินให้แทน “เงินสร้าง” ที่เขาได้รับนี้มีทางใหม่ที่จะ ทำให้เป็นคนซบถโดยประมาทมากกว่ากรณีที่ต้องจ่ายเงินเอง และมีโอกาสที่จะไม่มีโอกาส หาความสุขจาก “เงินจริง” เพราะตายด้วยอุบัติเหตุเสียก่อน

ทั้งสองกรณีนี้เศรษฐศาสตร์เรียกว่า “อันตรายอันเกิดจากศีลธรรม” (moral hazard) กรณี “พ่อแม่รังแกฉัน” กรณีคนไม่ขยันทำงานเพราะรู้ว่าไม่มีวันถูกไล่ออก กรณีไม่หางานทำเพราะได้เงินชดเชยว่างงานจากรัฐ กรณีไม่ขยันทำงานเพราะผลัดกันได้ สองชั้นในแผนกเพราะอยู่กันอย่างพองุ่น ฯลฯ ล้วนเข้าข่าย “อันตรายอันเกิดจาก ศีลธรรม” ทั้งสิ้น

การแยกให้ออกว่าอะไรเป็น “เงินจริง” อะไรเป็น “เงินสร้าง” จะช่วยทำให้การ ตัดสินใจในเรื่องการจัดการเรื่องเงินถูกต้องและเหมาะสม ป้อมปราการสำคัญที่ช่วยป้องกัน ความผิดพลาดอันเกิดจากความหลงใหลในวัตถุนิยมก็คือการเข้าใจความแตกต่างระหว่างเงิน สองชนิดนี้
